הלכה · משנה תורה · מפרשים · נחל איתן · ספר מדע

נחל איתן על משנה תורה, הלכות דעות

רבי אברהם משכיל לאיתן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נחל איתן על משנה תורה, הלכות דעות

רבי אברהם משכיל לאיתן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נחל-איתן-על-משנה-תורה-הלכות-דעות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ו 4
הלכה י 4
פרק ז 4
הלכה ג 4

פרק ו

הלכה י

חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות וכו' שנאמר כל אלמנה ויתום לא תענון. ודע דהרמב"ן בספר המצות השיג על רבינו שמנאן רק ללאו אחד דהיה לו למנותן לאלמנה ויתום לשני לאווין שהרי חלקן הכתוב באומרו אם ענה תענה אותו. ובס' לב שמח כתב לתרץ דעת רבינו דאותו חוזר לכל אחד ואחד משניהן ועדיין כלולים יחד. ונראה להביא ראיה לזה מסוגיא דפ"ק דכריתות (דף ה') גבי אכל מעשר דגן תירוש ויצהר דעבר על שלש לאווין דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך. ולא חשיב לאו שבכללות מכדי כתיב ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך למה לי ליחודא אכילה בכל חד וחד. ואי איתא לסברת הרמב"ן אכתי קשה דל"ל לפרט דגן תירוש ויצהר אלא הו"ל למכתב לא תוכל לאכלו בשעריך דהו"ל חילוק לכל המיני מעשר שפרט בקרא דואכלת. אלא ש"מ דזה לא הוי פרט וחילוק כיון שחוזר לכל אחד וכלולים יחד. אך קשה לי אמ"ש רבינו סוף פ"כ דסנהדרין גבי המטה משפט אחד מישראל עובר בלאו אחד שנאמר לא תעשו עול במשפט. ואם לא היה תושב עובר בב' לאוין שנאמר לא תטה משפט גר. ואם היה יתום עובר בג' לאוין שנאמר גר יתום. ואמאי הוי התם חילוק לאוין טפי מבכאן. וגבי נא ומבושל ושאר דוכתי דכהאי גונא. וי"ל על פי מ"ש רבינו בספר המצות שורש ט' שיש שעובר ב' וג'. ואין נמנה בחשבון רק אחד. ועיין במצוות לא תעשה סי' [מצוה] מ"ג ודו"ק:

פרק ז

הלכה ג

אמרו חכמים ג' עבירות נפרעין מן האדם בעוה"ז ואין לו חלק לעוה"ב. עבודת גלולים גילוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע כנגד כולם. והנה הכ"מ כאן לא כתב בזה כלום ולקמן בהל' תשובה בפ"ג דין ו' מייתי להו. ונעלם ממנו דברי רבינו עצמו שכתב בפירוש המשנה פרק א' דאבות דאיתא בתוספתא על ג' דברים נפרעים מן האדם בעוה"ז ואין לו חלק לעוה"ב וכו'. ונראה שנתכוון להתוספתא דאיתא במסכת פיאה. ואע"ג דבגירסא שלפנינו איתא הלשון שהקרן קיימת לו לעוה"ב. מיהו גירסת רבינו היתה ואין לו חלק לעוה"ב וכן העתיקה בסמ"ג. וכן נעלם דברי רבינו והסמ"ג שזכרתי מבעל מרכבת המשנה בחלק ב'. ובעל ס' יד המלך. שהאריכו למעניתם בדחוקים ולא נזכרו מהנ"ל.

גם נעלם מהמחברים הא דאיתא בהדיא במסכת דרך ארץ רבה. המספר לשון הרע אין לו חלק לעוה"ב. וכן איתא באגדת בראשית פרק ג'. ועוד גרסינן בפרק הרואה (ברכות דף סא) ובפ"ב דעירובין (דף י"ח ע"ב) כל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעוה"ב. והיינו כשבא ע"י כן לידי ניאוף כמ"ש התוס' שם. ובפ"ק דברכות (דף י') דאמר לו נביא לחזקיה מלך יהודה שלא יחיה לעוה"ב משום דלא עסק בדרך ארץ משום דחזה ברוח הקודש דיהיה לו בנין דלא מעלי כדאיתא ביבמות (דף ס"ד). וא"כ אם חזקיה שלא עסק בדרך ארץ מטעם הנזכר אין לו חלק לעוה"ב כ"ש לשפיכות דמים שאין לו חלק לעוה"ב. ומכל זה מוכח כגירסת רבינו והסמ"ג בתוספתא דפיאה. וא"ת דפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ט) איתא דהבא על אשת איש חייב [מיתה] ויש לו חלק לעוה"ב. י"ל דכבר כתב מהרש"א דהתם כשקיבל דינו. וכה"ג כתבו התוס' בסנהדרין (דף מ"ז) גבי עיר הנדחת דאין להם חלק לעוה"ב אם לא היו מקבלין דינם אבל אם היו דנין אותם היה להם חלק. והטעם מבואר מדברי התוס' בפ"ק דסוטה (דף ד' ע"ב) עיי"ש דתשובה עם יסורין מכפרין על מיתות בי"ד. וכשהיה מקבל דינו היה כיסורין וגם כל המומתין היו מתודין והוי כתשובה. ועיי"ש דמשמע דבלא תשובה ויסורין הבא על אשת איש נטרד ואין לו חלק לעוה"ב. ואף הבא באקראי בעלמא. וזה דלא כמ"ש בספר מרכבת המשנה הנזכר דדוקא ברגיל בכך אין לו חלק לעוה"ב. וההיא דפ' הזהב איירי באינו רגיל והשיג על מהרש"א. ונעלם ממנו דברי התוס' בסוטה שהן כדברי מהרש"א וכמו שנתבאר:

ומ"ש בהגהות [מיימוני] דאיתא בירושלמי מותר לומר לשון הרע על בעלי המחלוקת כקרח ועדתו והוא בירושלמי דפיאה הובא ג"כ בסמ"ג. ורבינו השמיטו ולא כתבו. ונראה לתת טעם לדעתו ז"ל דס"ל דלא קיי"ל כן. משום דיש להוכיח דתלמודא דידן לא ס"ל מהא דאמר רבא בפ"ג דמועד קטן (דף ט"ז) מנלן דאי מתפקר בעל דין בשלוחא דבי דינא ואתי ואמר לא מתחזי כלישנא בישא דכתיב העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה. ופירש"י ואי לאו דשליח אמר ליה למשה משה לא הוי ידע. והשתא לפי דברי הירושלמי אכתי מנלן דשליח בי"ד רשאי לומר לבי"ד. דדילמא גבי משה היינו טעמא דהיה רשאי לשלוחו לומר שחרפו דתן ואבירם למשה ולא חש ללישנא בישא משום דהוו דתן ואבירם בעלי מחלוקת עם משה. ומנלן דשליח בי"ד בעלמא לא היה בו משום לישנא בישא. אלא מדיליף מיניה היתר לשליח בית דין ע"כ ש"מ דאי לאו שליח בי"ד אסור לומר לשון הרע על בעלי המחלוקת: